

Investigation of relationship between pedagogical formation program students' personality traits and attitudes towards teaching profession

Pedagojik formasyon öğrencilerinin kişilik özellikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi

Mustafa Uslu¹

Abstract

The aim of this study is assessment of the relationship between pedagogical formation program students' attitudes personality traits and towards teaching profession. For this purpose, in order to determine students' personality characteristics is used Adjective Based Personality Scale (ABPT) which is developed by Bacanlı, İlhan ve Aslan (2009), in order to determine pedagogical formation program students' attitudes towards teaching profession is used Attitude Scale of Teaching Profession which is developed by Çetin (2006). The working group containing 220 female and 137 male totally 357 students is composed of graduated students attending the pedagogic formation education in Selçuk University in the academic year of fall and spring in 2012-2013. According to the analyzed of the research is found a relationship between students 'attitudes towards teaching profession and personality traits in terms of openness to experience, extraversion, agreeableness and conscientiousness, there is a meaningful and positive relation the level of .05.

Özet

Bu araştırmanın amacı; pedagojik biçimlenme programı öğrencilerinin kişilik özellikleri ile mesleğe yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda öğrencilerin kişilik özelliklerini belirlemek için Bacanlı, İlhan ve Aslan (2009) tarafından geliştirilen "Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKI)", formasyon öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumlarını belirlemek amacı için ise, Çetin (2006) tarafından geliştirilen "Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği (ÖMTÖ)" kullanılmıştır. Araştırma örneklemini Selçuk Üniversitesinde pedagojik formasyon eğitime devam eden, 357 öğrenciden oluşmuştur (220 bayan, 137 erkek). Veriler 2012-2013 bahar ve güz döneminde, toplanmış ve analiz edilmiştir. Araştırmada yapılan istatistiksel analizler sonucunda kişilik özellikleri ve mesleğe yönelik tutum arasında dışadönüklük, yumuşak başlılık, deneyime açıklık ve sorumluluk kişilik faktörlerinde .05 düzeyinde anlamlı pozitif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır.

¹ Asisst. Prof. Dr., Selçuk University, Occupational Education Faculty, mustafauslu@selcuk.edu.tr

Keywords: Personality traits, attitudes towards teaching profession, pedagogical formation program students. **Anahtar Kelimeler:** Kişilik özellikleri, mesleğe yönelik tutum, formasyon öğrencileri.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Giriş

Öğretmenler eğitim sisteminin amaçlar doğrultusunda başarılı bir şekilde yürütülmesinde en önemli unsurdur. Amaçların gerçekleştirilebilmesi için öğretmenlerin sayı ve nitelik olarak yeterli olmaları gerekmektedir. Öğretmenler ülkemizde Eğitim Fakültelerinden yetişmekle birlikte öğretmen ihtiyacının fazla olması nedeniyle öğretmenlik sertifika programları (pedagojik formasyon) ve tezsiz yüksek lisans programı uygulamalarına geçilmiştir. Böylece öğretmen ihtiyacı giderilmeye çalışılsa da bu programlarla kaliteli öğretmen yetiştirilip yetiştirilmediği tartışılmaktadır (Yüksel, 2004).

Günümüzde öğretmenlik özel uzmanlık bilgisi ve becerisi gerektiren bir meslek olarak kabul edilir (Şişman, 2006). Öğretmenlik mesleğine hazırlık, genel kültür, özel alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi ile sağlanır (Demirel, 1999). Selçuk (1994)'a göre ise öğretmenin mesleki yeterliliğe sahip olması için kişisel yeterlilik, alan yeterliliği ve eğitsel yeterlik olmak üzere üç ögeyi taşıması gerekir. Kişisel yeterlik; yüksek kişisel sorumluluk, yaratıcılık, sorunları çözme becerisi, eleştirel düşünme, ekip içinde çalışma, değişimleri başlatabilme, anlayış, merhamet, hoşgörü, yüksek sosyal ilişkiler ve ahlaki değerlerden oluşur.

1. Kişilik Özellikleri

Kişilikle ilgili pek çok görüş ortaya atılmasına rağmen beş faktör kişilik kuramı bu farklı görüşleri bir çatı altında bütünleştirmiştir. Yapılan çalışmalar kişilik ile ilgili çalışmaların beş faktörde derlenebileceğini göstermiştir. Bunlar; dışadönüklük, duygusal denge/nevrotizm, yumuşak başlılık, sorumluluk ve deneyime açıklık/kültür olarak birçok kültürler arası çalışmada doğrulanmıştır (Bacanlı, İlhan & Arslan, 2009).

Araştırmacılar kişilik yapısı ile ilgili yapılan faktör analizi çalışmalarında şaşırtıcı derecede tutarlı bulgulara varmışlardır (Burger, 2006). OCEAN olarak da bilinen Büyük Beşli kişilik faktörlerinde deneyime açık olan insanlar, yeni şeyler denemeye ve yeni fikirleri almaya isteklidirler. Canlı bir hayal gücüne ve güçlü duygulara sahiptirler, sanatın ve güzelliğin değerini bilirler (Costa & McCrae, 1992, Gawali, 2012). Öz disiplin (sorumluluk) kişilik özelliğine sahip insanlar, başarılıdırlar, beceriklidirler, düzenli, sorumluluk sahibi, temkinli ve disiplinlidirler (Costa & McCrae, 1992, Gawali, 2012). Dışa dönük insanlar temelde içtenlik, girişkenlik, kararlılık, hareketlilik, heyecan arama ve pozitif duygular diye adlandırılan altı kişilik özelliği kümesine sahiptirler (Barrick, Mount & Judge, 2001, Gawali, 2012). Yumuşak başlılar, cana yakın olma eğilimindedirler ve sosyal ortamlara uyum

sağlarlar. Anlaşmaya hazır olan bu kişilik tipindeki insanlar, güvenilir, açık sözlü, fedakâr ve itaatkârdırlar (Hogan & Ones, 1997, Gawali, 2012). Nevrotiklik ise devamlı olarak olumsuz duygu durumunu yaşama eğilimi olarak tanımlanır. Nevrotikler, duygusal dengesizlik, anksiyete, düşmanlık, depresyon, öz bilinçlilik, düşünmeden hareket etme ve hassasiyet olmak üzere altı olumsuz özellik kümesi gösterirler (Hogan & Ones, 1997, Gawali, 2012).

Öğretmenlik mesleğini, kişiliği ile özdeşleştirmiş ve mesleğine karşı olumlu tutum sergileyen bir kişinin işinde başarılı olması kaçınılmazdır. Öyle ki kişilik ve iş performansı arasındaki ilişki kişisel psikolojide her zaman önemli bir araştırma konusu olmuştur. Kişiliğin ölçülebilir olduğunu ve iş performansının yordayıcısı olabileceğini onaylayan pek çok çalışma bulunmaktadır (Barrick, Mount, & Judge, 2001; Judge & Erez, 2007; Ones, Dilchert, Viswesvaran, & Judge, 2007; Tett & Christiansen, 2007).

2.Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum

Doğrudan doğruya gözlemlenemese de tutumlar bireylerin yaptıklarından tahmin edilebilir. Tutumlar bireyin sevgi, nefret ve davranışlarını önemli ölçüde etkiler (Morgan, 1991). Tutumun pek çok farklı tanımının yapılmasına karşın bu tanımların farklı vurguları bulunmaktadır. Tutumun, bireyin sosyal uyumluluğu (Smith,1958) bireyin bazı sembol ya da objeleri olumlu ya da olumsuz değerlendirme hazırlığı (Katz, 1960, Raven, 1983, Zanna & Rempel,1988), bir konu veya duruma yönelik kişinin inançlarından kaynaklanan ve devamlılık gösteren kazanılmış bir düzen (Wicher, 1969), kişinin bir uyarana karşılaştığı zaman belirli bir şekilde tepki ve davranışa eğilimi (Oppenheim, 1976), çeşitli objelerin bellekte saklı tutulan değerlendirmeleri (Judd vd., 1991) gibi farklı şekillerde tanımları yapılmıştır (Rıza,1996, Kağıtçıbaşı, 2006).

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere tutumlar yaşamımızın her alanına etki eder. Bu nedenle öğretmen adaylarının mesleğe yönelik olumlu tutum geliştirmelerinde meslek bilinci edinmeleri etkilidir. Bundan yola çıkarak, hizmet öncesi eğitimin özellikle ilk yıllarında öğretmen adaylarına öğretmenliğin bir uzmanlık mesleği olduğu bilinci kazandırılmalıdır (Şimşek, 2005, Yılman, 1987). Bu bilincin kazandırılmasının bir diğer yararı öğretmenin tutumlarının, davranışlarının, ilgi ve ihtiyaçlarının bir arada öğretmenin kişiliğini oluşturmasıdır ki bu da öğrenciler üzerinde etkilidir (Küçükahmet, 1994). Bonbour'a göre kişilik özellikleri ile mesleği arasında uyum gösteren kişi mesleğine karşı daha olumlu bir tutum gösterecektir (Bonbour'dan aktaran Külahoğlu, 2000).

İşte bu sebeple bu çalışmanın amacı, pedagojik formasyon eğitimi almakta olan öğrencilerin bazı demografik özellikleri, Öğretmenlik Mesleğini Tercih Etme Sebepleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Yöntem

1. Örneklem

Araştırmaya katılan öğrenciler, 2012-2013 bahar ve güz dönemlerinde Selçuk Üniversitesi Pedagojik Formasyon Programına devam etmekte olan öğrencilerden oluşmaktadır. Ölçekler 370 öğrenciye uygulanmıştır, ancak analizlerin yapılması sırasında 13 ölçeğin geçersiz olduğu belirlenmiş ve bu nedenle 357 öğrenci örneklem grubunu oluşturmuştur. Araştırmaya katılan formasyon öğrencilerin yaş, cinsiyet ve bölümleri gibi değişkenleriyle ilgili bilgiler bulgular kısmında tablo 1 de verilmiştir.

2. Veri Toplama Araçları

2.1. Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT)

Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi, Bacanlı, İlhan ve Arslan (2009) tarafından geliştirilmiştir. SDKT duygusal dengesizlik/nevrotizm, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık, sorumluluk olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. SDKT'nin yapı geçerliğini test etmek için 285 katılımcıdan elde edilen veriler üzerinde Temel Bileşenler Faktör Analizi yapılmıştır. SDKT'nin güvenilirlik çalışmaları kapsamında 285 katılımcıdan elde edilen veriler üzerinde aracın iç tutarlık katsayıları hesaplanmış ve 90 katılımcıya ise iki hafta arayla SDKT uygulanmıştır. SDKT'nin boyutlarının iç tutarlık katsayılarının .73 ile .90 aralığında değiştiği görülmüştür. SDKT test tekrarna ilişkin bulgular incelendiğinde en yüksek ilişkiyi Yumuşak Başlılık ($r=.86$, $p<.01$), en düşük ilişkiyi ise Deneyime Açıklık Boyutunun ($r=.68$; $p<.01$) ortaya koyduğu görülmüştür.

2.2. Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği (ÖMTÖ)

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını belirlemek amacı ile Çetin (2006) tarafından geliştirilen Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği (ÖMTÖ) kullanılmıştır. Ölçek beşli likert tipi 35 maddeden oluşmaktadır. ÖMTÖ'nün Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı Çetin (2006) tarafından .95 olarak bulunmuş. Sevgi, değer ve uyum olmak üzere üç boyuttan oluşan ölçek hem toplam puan hem de üç alt boyut için ayrı puan vermektedir.

3. Verilerin Analizi

Çalışmada verilerin analizinde frekans analizi ve Çoklu Regresyon Analizi tekniklerinden faydalanılmıştır. Araştırmanın sonucunda elde edilen veriler SPSS-16 paket programında değerlendirilmiştir. Araştırmanın çözümlenmesinde .05 önemlilik düzeyi esas alınmıştır. Elde edilen sonuçlar tablolar halinde verilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Aşağıda pedagojik formasyon öğrencilerinin kişilik özellikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesinden elde edilen veri analizleri tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 1. Pedagojik Formasyon Öğrencilerinin Demografik Değişkenlere Göre Frekans Analizi Tablosu

Boyut	Değer	F	%
Cinsiyet	Kadın	220	61.6
	Erkek	137	38.4
	Toplam	357	100.0
Yaş	22-25 yaş	197	55.2
	26-29 yaş	85	23.8
	30-ve üzeri	75	21.0
	Toplam	357	100.0
Bölüm	Müzik	55	15.4
	Coğrafya	87	24.4
	Tarih	79	22.1
	Sosyoloji	71	19.9
	Hemşirelik	65	18.2
	Toplam	357	100.0
Öğretmenlik deneyimi	Evet	154	43.1
	Hayır	203	56.9
	Toplam	357	100.0
Aylık gelir düzeyi	700-1400	141	39.5
	1400-2100	154	43.1
	2100-2800	62	17.4
	Toplam	357	100.0
Ücretli işte çalışma	Evet	167	46.8
	Hayır	190	53.2
	Toplam	357	100.0

Araştırmaya katılanların %61.6'sı (220 kişi) bayan iken %38.4'ü (137 kişi) erkektir. %55.2'si (197 kişi) 22-25 yaş, %23.8'i (85 kişi) 26-29 yaş, %21'i (75 kişi) 30 yaş ve üzerindedir. %15.4'ü (55 kişi) müzik bölümü, %24.4'ü (87 kişi) coğrafya bölümü, %22.1'i (79 kişi) tarih bölümü, %19.9'u (71 kişi) sosyoloji bölümü, %18.2'si (65 kişi) hemşirelik bölümünden mezun olmuştur. %43.1'inin (154 kişi) öğretmenlik deneyimi varken, %56.9'unun (203 kişi) öğretmenlik deneyimi yoktur. %39.5'inin (141 kişi) aylık geliri 700-1400TL arası, %43.1'inin (154 kişi) 1400-2100 arası, %17.4'ünün (62 kişi) 2100-2800 arasındadır. %46.8'inin (167 kişi) şu anda ücretli bir işi varken, %53.2'sinin (190 kişi), ücretli bir işi yoktur.

Tablo.2 Pedagojik Formasyon Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğini Tercih Etme Sebepleri Frekans Analizi Tablosu

Boyut	Değer	F	%
Maddi sebeplerden	1.sıra	48	13,4
	2.sıra	78	21,8
	3.sıra	60	16,8
	4.sıra	133	37,3
	5.sıra	38	10,6
Öğretmenlik mesleğini seviyorum	1.sıra	214	59,9
	2.sıra	38	10,6
	3.sıra	66	18,5
	4.sıra	20	5,6
	5.sıra	19	5,3
Ailem öğretmen olmamı istiyor	1.sıra	4	1,1
	2.sıra	88	24,6
	3.sıra	90	25,2
	4.sıra	81	22,7
	5.sıra	94	26,3
Öğretmenlik mesleğinin toplumdaki saygınlığı sebebiyle	1.sıra	62	17,4
	2.sıra	122	34,2
	3.sıra	87	24,4
	4.sıra	33	9,2
	5.sıra	53	14,8
Açıkta kalmamak için	1.sıra	15	4,2
	2.sıra	69	19,3
	3.sıra	84	23,5
	4.sıra	40	11,2
	5.sıra	149	41,7

Araştırmaya katılanlara niçin öğretmen olmak istedikleri sorulmuş ve belirli sebepleri öncelik sırasına koymaları istenmiştir. %13.4'ü (48 kişi) maddi sebeplerden dolayı, %59.9'u (214 kişi) öğretmenlik mesleğini sevdiği için, %1.1'i (4 kişi) ailesi öğretmen olmasını istediği için, %17.4'ü (62 kişi) öğretmenlik mesleğinin toplumdaki saygınlığı sebebiyle, %4.2'si (15 kişi) ise açıkta kalmamak için seçeneklerini 1. sıraya koymuşlardır.

Meslek seçimi, kişinin birçok meslek türü arasından kendi kişiliğine, özelliklerine ve yeteneklerine en uygun olduğunu düşündüğü ve kendisine doyum sağlayacağına inandığı işe yönelmesidir. Oysa bugün, kişilerin kendilerine uygun mesleği seçmeleri; maddi, ailevi, üniversite sınavı vb. birçok nedenden ötürü oldukça güçleşmiştir (Baykan, Bozkır vd., 2008). Bundan yola çıkarak öğrencilere niçin öğretmen olmak istedikleri sorulmuş ve belirli sebepleri öncelik sırasına koymaları istenmiştir. Öğrencilerin %59.9'u yani yarısından fazlası öğretmenlik mesleğini sevdiği için öğretmen olmak istemiştir. Milli eğitim bakanlığı tarafından düzenlenen "Öğretmen Yetiştirme Toplantısı"nda nitelikli öğretmen yetiştirmede bazı özelliklerin dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Bu

özelliklerin başında “öğretmen olma isteği gelir” denmiştir (MEB, 1993). Bu açıklama ortaya çıkan sonucu destekler niteliktedir.

Tablo 3. Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumun Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata B	β	T	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	108,902	5,219	-	20,866	,000	-	-
Dışadönüklük	,486	,182	,231	2,666	,008	,293	,141
Yumuşak başlılık	,347	,171	,185	2,027	,043	,279	,108
Sorumluluk	-,500	,190	-,218	-2,633	,009	,110	-,139
Duygusal Dengesizlik	-,275	,228	-,103	-1,205	,229	,147	-,064
Deneyime açıklık	,414	,158	,204	2,618	,009	,210	,138
R=0 .351	R ² =0 .123						
F=9.842	P= .000						

Yordayıcı değişkenlerle bağımlı değişken (mesleğe yönelik tutum) arasındaki ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde dışadönüklük ile tutum arasında pozitif ve düşük düzeyde bir ilişkinin ($r=.29$) olduğu, diğer değişkenler kontrol edildiğinde diğer değişkenler arasındaki korelasyonun $r=.14$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Yumuşak başlılıkla öğretmenlik mesleğine yönelik tutum arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=.28$) bir ilişki vardır, diğer değişkenler kontrol edildiğinde $r=.11$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Sorumlulukla tutum arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=.11$) bir ilişki vardır, diğer değişkenler kontrol edildiğinde $r= -.14$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Duygusal dengesizlikle tutum arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=.15$) bir ilişki vardır, diğer değişkenler kontrol edildiğinde $r= -.06$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Deneyime açıklıkla tutum arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=.21$) bir ilişki vardır, diğer değişkenler kontrol edildiğinde $r=.14$ olarak hesaplandığı görülmektedir.

Bulgular incelendiğinde dışadönüklük kişilik özelliğinin, mesleğe yönelik tutum üzerinde en önemli yordayıcı olduğu görülmektedir. Dışa dönük olan bireyler toplum içinde olmayı, sosyal ortamlarda yer almayı seven insanlardır (Friedman ve Schustack, 1999). Öğretmenlik mesleği de insanla çalıştığı için toplum içinde olmayı gerektiren ve sosyal ilişkilerin ön plan olduğu bir meslektir. Aynı zamanda dışadönük kişiler olumlu duygular yaşamaya eğilimlidirler (McCrae ve John, 1992). Bir öğretmen içten, girişken ve hareketli olmalıdır ki bu olumlu halini öğrencileri üzerine yansıtabilsin. Roberts, Kuncel, Shiner, Caspi & Goldberg (2007)'in yaptıkları araştırmada büyük beşlik kişilik özelliklerinin kişiler arası ilişkiler gibi günlük tutum ve davranışları yordadıkları bulunmuştur. Ayrıca dışadönüklük ile sosyal serviste çalışma ve iş ilişkilerinde iyi olma arasında da oldukça fazla ilişki olduğu bulunurken (Emmerich, Rock & Trapani, 2006), dışadönüklük ile akademik performans arasında

dalgalandan negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur (Busato, Prins, Elshout, & Hamaker, 2000). Bunların yanında dışadönükler kararlı bireylerdir (Gawali, 2012). Kansanen (1991) temel öğretme becerisi nedir sorusuna, temel öğretme becerisi gerçek öğretme sürecinde karar verme becerisidir, cevabını vermiştir.

Sorumluluk (özdisiplin), öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun ikinci önemli yordayıcısıdır. Bu kişilik tipindeki bireyler başarılıdırlar, beceriklidirler, sorumluluk sahibi ve disiplinlidirler. Ayrıca bu kişiler yüksek başarı ihtiyacına sahiptirler (Costa & McCrae, 1992, Gawali, 2012). Öğretmenlerin öğrenmeyi sağlamadaki temel görevleri öğretim planlarını hazırlama ve öğretimi sağlamaktır (Sünbül, 2003). Bu planların düzenli olarak hazırlanabilmesi için öğretmenin sorumluluk sahibi olması gerekir. Bir öğretmen kendi sorumluluklarının bilincinde olmalıdır ki öğrencilerine de sorumluluk kazandırabilsin. Ayrıca başarılı olmak için motivasyon sahibi olmak bir öğretmenin kendini geliştirmesi için olmazsa olmaz özellikler arasındadır. Elde ettiğimiz sonucu destekler nitelikte büyük beşli kişilik özelliklerinin mesleki başarıyı yordadığı sonucuna ulaşılmıştır (Chamorro-Premuzic, von Stumm & Furnham, 2011). Bunun yanında özdisiplin ile akademik performans arasında yüksek düzeyde olumlu bir ilişki bulunmuştur (Chamorro-Premuzic, 2006). Ayrıca Aslan ve Yalçın (2013) yaptıkları araştırmada sorumluluk kişilik özelliğinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun yordayıcısı olduğunu bulmuşlardır. Sorumluluk kişilik özelliğine sahip bireyler beceriklidirler de (Gawali, 2012). Aynı görüşü destekler nitelikte Jones (1989) öğretmenlerin kişilikleri ile öğretme becerileri arasında önemli düzeyde bir ilişki bulmuştur.

Deneyime açıklık, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumu yordamada üçüncü derecede öneme sahiptir. Deneyime açık olan insanlar, yeni yaşantıları deneyimlemeye ve yeni fikirleri almaya isteklidirler (Gawali, 2012). Öğretmenler yeni girdikleri ortamlara uyum sağlayabilen yeni fikirler üretebilen ve yaratıcı düşünebilen bireylerdir. Bir öğretmen yenilik ve gelişmelere açık olmalı, kendini sürekli yenileyebilmelidir. Örneğin, okul ortamını da çok yakından etkileyen bilgisayara karşı öğretmen kendisini mutlaka yenilemeli, kurslara gitmeli ve bir öğretici olarak öğrencilerinden bilgi bakımından daima önde olmalıdır (Çelikten, Şanal & Yeni, 2005).

Yumuşak başlılık, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumu yordamada dördüncü önem derecesine sahiptir. Yumuşak başlı kişiler, cana yakın, sosyal ortamlara uyum sağlayan, güvenilir ve fedakâr insanlardır (Hogan & Ones, 1997). Öğrencilerin öğrenmeye karşı güdülenebilmeleri için öğretmenlerin anlayışlı cana yakın ve uyumlu olmaları gerekir. Aslan ve Yalçın (2013) yaptıkları çalışmada yumuşak başlılığın öğretmenlik mesleğine yönelik tutumu yordadığını bulmuşlardır. Ayrıca yumuşak başlılık kişilik özelliğinin öğrencilerin bilime karşı tutumlarını önemli ölçüde yordadığı ortaya konulmuştur (Hong & Lin, 2011).

Nevrotiklik, tutumun en son yordayıcısıdır. Duygusal açıdan dengesizliği ifade bu kişilik özelliği olumsuz nitelikleri içermektedir. Bir öğretmenden mümkün olduğunca iyi özelliklere sahip olması beklenir, ancak öğretmen de bir insandır. Nevrotiklik kişilik özelliğinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumu yordadığını belirten çalışmalar bulunmaktadır (Aslan ve Yalçın, 2013). Ayrıca nevroitiklik ile iş ilgisi arasında olumsuz bir ilişki bulan araştırmalar da mevcuttur (Emmerich, Rock & Trapani, 2006).

Tüm kişilik alt boyutlarının birlikte mesleğe yönelik tutum ile düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki verdiği ($R=0.351$, $R^2 =0.123$, $p<.01$) göz önünde bulundurulduğunda Şenel, Demir, Sertelin, Kılıçaslan ve Köksal (2004)'ün ve Aslan ve Yalçın (2013)'ün öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki üzerine yaptıkları çalışmalar ve Judge, Bono ve Locke (2000)'ün yaptıkları meta analiz sonuçlarında kişilik özellikleri ile iş performansı arasında yüksek düzeyde ilişki buldukları çalışma bulgularımızı destekler niteliktedir.

Sonuç

Öğretmenlik mesleğinde, akademik becerilerin yanında, kişilik özellikleri, öğretmenliğe yönelik tutumlar da önem taşımaktadır. Kişilik özellikleri, her türlü insan ilişkisinde ve her türlü meslek alanında önemli bir etkiye sahiptir. Özellikle insanlarla daha fazla bir arada olunması gereken mesleklerde çalışanların kişilik özelliklerinin önemi daha da öne çıkmaktadır. Öğretmenlik mesleği en çok iletişim gerektiren mesleklerden biridir. Bunun yanı sıra tutumların, yapılan işe yönelik etkileri, bireyin işteki verimine, iş yaşamında kuracağı iletişim becerilerine, mesleki doyum sağlamasına etkisinin oldukça yüksek olacağı kaçınılmazdır.

Öğretmenlik mesleğine yönelik oluşturulacak olan tutumların, bireyin kişilik özellikleri ile arasındaki ilişki bu araştırmayla da göstermiştir ki, çalışmanın ana amacı doğrultusunda yapılan çoklu regresyon analizi sonucunda tüm kişilik alt boyutlarının birlikte mesleğe yönelik tutum ile düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki verdiği görülmüştür ($R=0.351$, $R^2 =0.123$, $p<.01$). Kişilik alt boyutları birlikte mesleğe yönelik tutumdaki toplam varyansın %12.3'ünü açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre yordayıcı değişkenlerin mesleğe yönelik tutum üzerindeki görece önem sırası; dışadönüklük, sorumluluk, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve duygusal dengesizlik şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde duygusal dengesizlik haricindeki tüm diğer kişilik alt boyutlarının tutum üzerinde yordayıcı olduğu görülmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgular göz önünde bulundurulduğunda, öğretmenlik mesleğini seçim aşamasında kişilik özellikleri göz önünde bulundurulabilir. Pedagojik formasyon eğitimi alma aşamasındaki öğrenciler için kişilikleri ve meslekleri arasında bir bağ kurmaları noktasında bu

çalışma yol gösterici olabilir. Öğrencilerin kişilik özellikleri öğretmenlik mesleki özelliklerine uyum sağlayacak şekilde çeşitli psiko-eğitim programlarıyla desteklenebilir. Aynı zamanda bu çalışmaya benzer araştırmalar farklı bölgelerde ve kültürlerde yinelenabilir.

Kaynakça

- Aslan, S. & Yalçın, M. (2013). Öğretmenliğe ilişkin tutumun beş faktör kişilik tipleriyle yordanması. *Millî Eğitim*, 197, 169-179.
- Bacanlı, H., İlhan, T. & Arslan, S. (2009). Beş faktör kuramına dayalı bir kişilik ölçeğinin geliştirilmesi: sıfatlara dayalı kişilik testi (SDKT). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (2), 261-279.
- Barrick, M. R., Mount, M. K. & Judge, T. A. (2001). Personality and performance at the beginning of the new millennium: What do you know and where do we go next? *International Journal of Selection and Assessment*, 9, 9–30.
- Bozkır, G., Taşçı, N., Altuntaş, Ç., Arsak, A., Balgı, Ö. & Kaya, E. (2008). Genel lise son sınıf ve sağlık yüksekokulu'ndaki erkek öğrencilerin hemşireliğe bakışı. *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 8(1), 1-17.
- Burger, J. (2006). *Kişilik. Psikoloji Biliminin İnsan Doğasına Dair Söyledikleri*. İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu (Çev.). İstanbul: Kaknüs.
- Busato, V. V., Prins, F. J., Elshout, J. J., & Hamaker, C. (2000). Intellectual ability, learning style, personality, achievement motivation and academic success of psychology students in higher education. *Personality and Individual Differences*, 29, 1057–1068.
- Chamorro-Premuzic, T. (2006). Creativity versus conscientiousness: Which is a better predictor of student performance? *Applied Cognitive Psychology*, 20, 521–531.
- Chamorro-Premuzic, T., von Stumm, S. & Furnham, A. (Eds.) (2011). *Handbook of individual differences*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Costa, P. T., Jr., & McCrae, R. R. (1992). *Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R) and NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI) professional manual*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.
- Çelikten, M., Şanal, M. & Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 2, 207-237.
- Demirel, Ö. (1999). *Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı*. Ankara: Pegem A.
- Emmerich, W. Rock, D. A. & Trapani, C. S. (2006). Personality in relation to occupational outcomes among established teachers. *Journal of Research in Personality*, 40, 501–528.
- Friedman, H., S. & Schustack, M., W. (1999). *Personality: Classic Theories and Modern Research*. USA: Allyn & Bacon.
- Gawali, C. S. (2012). The Impact of gender on development of big five (OCEAN) personality factors (openness to experience, conscientiousness, extroversion, agreeableness and neuroticism). *Indian Streams Research Journal*, 2 (IV), 12-14.
- Hong, Z. R. & Lin, H. S. (2011). An Investigation of Students' Personality Traits and Attitudes toward Science, *International Journal of Science Education*, 33(7), 1001-1028, <http://dx.doi.org/10.1080/09500693.2010.524949>
- Hogan, J. & Ones, D. S. (1997). Conscientiousness and integrity at work. In R. Hogan, J. Johnson, & S. Briggs (Eds.), *Handbook of personality psychology* (pp. 849–870). San Diego, CA: Academic Press.
- Jones, J. (1989). Students' Ratings of Teacher Personality and Teaching Competence. *Higher Education*, 18 (5), 551-558.
- Judge, T.A., Bono, J. E., Locke, E. A. (2000). Personality and job satisfaction: The mediating role of job characteristics. *Journal of Applied Satisfaction*, 85, 237-249.

- Judge, T. A., & Erez, A. (2007). Interaction and intersection: The constellation of predicting performance. *Personnel Psychology*, 60, 573–596.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2006). *Yeni İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojiye Giriş* (10.Baskı). İstanbul: Evrim.
- Kansanen, P. (1991). Pedagogical thinking: The basic problem of teacher education. *European Journal of Education*, 26 (3), 251-260.
- Küçükahmet, L. (1994). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Gazi Büro.
- Külahoğlu, Ş. (2000). İyi öğretmenlik: Yetenek mi, beceri mi? *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2, 52-58.
- McCrae, R.R. & John, O.P. (1992). An Introduction to the five factor model and its applications. *Journal of Personality*, 60, 175-215.
- MEB (1993). Öğretmen Yetiştirme Toplantısı. İstanbul.
- Morgan, C. (1991). *Psikolojiye Giriş*. Hüsnü Arıcı vd. (Çev.). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü.
- Ones, D. S., Dilchert, S., Viswesvaran, C., & Judge, T. A. (2007). In support of personality assessment in organizational settings. *Personnel Psychology*, 60, 995–1027.
- Rıza, E. (1996). *Sosyal Psikolojiye Giriş*. İzmir: Anadolu Matbaacılık.
- Roberts, B. W., Kuncel, N. R., Shiner, R., Caspi, A. & Goldberg, L. R. (2007). The power of personality: The comparative validity of personality traits, socioeconomic status, and cognitive ability for predicting important life outcomes. *Perspectives on Psychological Science*, 2, 313–345.
- Selçuk, Z. (1994). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Atlas.
- Sünbül, A. M. (2003). Öğretmenlik Mesleğine Giriş. Özcan Demirel-Zeki Kaya (Ed.), *Meslek Olarak Öğretmenlik* (s.243-278) (3.Baskı). Ankara: Pegem A.
- Şişman, M. (2006). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem A.
- Şimşek, H. (2005). Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programına devam eden öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), <http://efdergi.yyu.edu.tr>, 28/04/2013 tarihinde alındı.
- Şenel, H. G., Demir, İ., Sertelin, Ç., Kılıçaslan, A. & Köksal, A. (2004). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki. *Eurasian Journal of Educational Research*, 15, 99-109.
- Tett, R. P. & Christiansen, N. D. (2007). *Personality tests at the crossroads: A response to Morgeson, Campion, Dipboye, Hollenbeck, Murphy, and Schmitt*. *Personnel Psychology*, 60, 4, 967–993.
DOI: 10.1111/j.1744-6570.2007.00098.x
- Yılman, M. (1987). *Türkiye’de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme Sisteminin Pedagojik Temelleri*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yüksel, S. (2004). Tezsiz yüksek lisans programının öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarına etkisi. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, XVII (2), 355-379.

Extended English Abstract

Introduction

The purpose of this study is to investigate the relationship of the students' demographic characteristics, their reasons for choosing the teaching profession and their attitudes towards the teaching profession with their personality traits who are having pedagogical education. Research data are collected using Adjective Based Personality Scale, Empathic Tendency Scale, and Communication Skills Inventory. Adjective Based Personality Scale was developed by Bacanlı and others (2009) containing five sub-dimensions (openness, conscientiousness, extraversion, agreeableness, and neuroticism). In order to determine prospective teachers' attitudes towards the

teaching profession, the Attitudes towards Teaching Profession Scale (ÖMTÖ) developed by Çetin (2006) was used. The scale scores both sub-dimensions of love, value and adaptation forming the scale and the total score separately.

Method

The present study consists of students attending pedagogical formation at Selcuk University during 2012-2013 spring and fall semesters. Scales applied to 370 students, but during the analyzing process 13 of these were determined to be invalid, and therefore the total number of the students in the sample of the study decreased to 357.

Frequency analysis and Multiple Regression Analysis techniques were used while analyzing the data.

In teaching profession, besides academic skills, personality traits and attitudes toward teaching are also important. Personality characteristics have a significant effect on all kinds of human relationships and professional fields. Especially in professions having more human-related relationships, the importance of personality traits stand out even more. The teaching profession is one of the professions that requires the most communication. In addition, it is inevitable that effect of attitudes towards the task, affects the efficiency of the individual in the job, the communication skills to be established in business, and the professional satisfaction to be gained quite high.

Even though it can't be observed directly, one can guess the attitudes of an individual from his actions. Attitudes affect love, hate, and behavior of an individual significantly (Morgan, 1991). Although there are many different definitions of the attitude, these definitions have different emphases. The different ways of definitions (Riza, 1996, Kağıtçıbaşı, 2006). made for attitude are; individual's social compatibility (Smith, 1958), an individual's positive or negative preparation to evaluate some symbols or objects (Katz, 1960, Raven, 1983, Zanna & Rempel, 1988), an acquired order towards an issue or a situation resulting from one's beliefs and shows continuity (Wicher, 1969), the tendency that a person shows to reaction and behavior when faced with a stimulus (Oppenheim, 1976), reviews of a variety of objects saved a in memory (Judd et al., 1991).

A person identifying the profession with himself and exhibiting a positive attitude towards the profession will certainly be successful in business. In fact, the relationship between personality and job performance has always been an important research subject in psychology. There are many studies confirming that personality can be measured and can be predictors of job performance (Barrick, Mount, & Judge, 2001; Judge & Erez, 2007; Ones, Dilchert, Viswesvaran, & Judge, 2007; Tettye & Christiansen, 2007).

Findings and Discussion

When the findings were analyzed regarding the purpose of the study,

While 61.6% (220 people) of those participating in the present study were women, 38.4% (137 people) were male. While 55.2% (197 people) were between the ages 22 and 25, 23.8% (85 people) were 26-29 years, and 21% (75 people) of them were over the age of 30. Of these people 15.4% (55 people) were from the music department, 24.4% (87 people) of them were from the Department of Geography, 22.1% (79 people) from History Department, 19.9% (71 people) from the Department of Sociology, 18.2% (65 people) has a degree in nursing. While 43.1% per cent of these students (154 people) have teaching experience, 56.9% of them (203 people) have no teaching experience. Regarding monthly income 39.5% per cent (141 people) of them were between 700-1400TL%, 43.1 per cent (154 people) were between 1400 and 2100, and 17.4% (62 people) of these people were between 2100-2800. Besides, while 46.8% (167 people) of these people has a currently paid job, 53.2% (190 people) do not have a currently paid job.

The respondents were asked why they wanted to be a teacher and asked to hoard specific reasons in order of priority. The percentages of these choices are as in the following: 13.4% (48 people) due

to financial reasons, 59.9% (214 people) love for the teaching profession, 1.1% (4 people) his/her family wants him/her to be a teacher, 17.4% (62 people) due to reputation of the teaching profession in the society 4.2% (15 people).

When the partial and dual correlations between the predictor variables and the dependent variable (the attitude towards the profession) were analyzed there was a positive and low-level relation between extraversion and the attitude ($r = .29$), and when other variables were controlled, the correlation between are calculated as $r = .14$. There is a positive and low level relationship ($r = .28$) between the agreeableness and attitude towards the teaching profession compliantly and when other variables were analyzed r is calculated as $.11$. There is a positive relationship between conscientiousness and attitude ($r = .11$), and when other variables are examined the value of r is found as $-.14$. There is a positive and low level relation between neuroticism and attitudes ($r = .15$), for other variables, r is calculated as $-.06$. There is a positive and low-level relation between openness to experience and attitude ($r = .21$), when other variables are examined r is calculated as $.14$.

All sub-dimensions of personality with attitudes towards the profession show a significant and low level relation ($R = 0.351$, $R^2 = 0.123$, $p < .01$). Considering Senel, Demir, Sertelin, Kılıçaslan and Köksal (2004) 's, Aslan's and Yalcin's (2013) studies carried out regarding the relationship between attitude towards the teaching profession and personality traits and the meta-analysis results in the studies of Judge, Bono, and Locke (2000), in which they found a highly significant relationship between personality traits and job performance support the findings of the present study.